

Biodiversitet i praksis

Todages efteruddannelseskursus på Molslaboratoriet

Dato: 21.-22. maj 2026

Adresse: Molslaboratoriet, Strandkærvej 6, 8400 Ebeltoft

Kursusudbyder: Arkitektforeningen

"Liflige maj synger på sidste vers, men hvilket vers det er, når skovsangere snerrer i Krattet, skovpibere daler fra himlen på Sletten, og sangdroslen synger solen op, før fanden får sko på. Aurora, grøn busksommerfugl, citronsommerfugl og okkergul pletvinge dypper snablen i floret af mosetroldurt, høgeurt, tjærenellike og oksetunge. Alt sammen i et koncentrat af Danmarks fineste natur, som lige nu tager sig så smukt ud, at man ville ønske, at maj ville vare for evigt. Vi har to dage, og vi vil ikke spille et sekund!"

- Morten DD

Intro

På dette todages kursus får du en grundig indføring i dansk natur og biodiversitet. Du bliver klogere på naturlige dynamikker og på, hvordan naturen fungerer, og vi gennemgår de tiltag og virkemidler, der kan skabe levesteder og tiltrække liv til dine projekter.

Med tidens store fokus på natur og biodiversitet i konkurrenceopdrag, visioner fra bygherrer og skærpede krav ifm. bæredygtighedsscreeninger og internationale forordninger, direktiver og målsætninger - samt nu også Grøn Trepert, er det blevet en nødvendig kernekompetence for byggebranchens aktører at have en robust forståelse for, hvordan man ærligt og samvittighedsfuldt kan understøtte og skabe bedre vilkår for liv i bygge- og anlægsprojekter. Der er brug for vidensdeling, tværfaglige samarbejder og efteruddannelse, så vi i fællesskab kan opnå et solidt vidensfundament om natur og biodiversitet at træffe beslutninger ud fra.

Vil vi arbejde ambitiøst med at skabe levesteder i byerne, må vi hente inspiration i naturen. Vi må forstå, hvordan den virker! Fra økosystemer, dyr og planter livscykler og krav til levesteder – til strukturer, variation, naturlige processer og dynamikker. Kun sådan kan vi skabe de bedste betingelser for liv i vores projekter.

Gennem stærke faglige oplæg fra et tophold af undervisere, relevante case-historier, biologitimer og *hands on*-oplevelser i Molslaboratoriets varierede, artsrige og pædagogiske natur, skal vi fortrylles, inspireres og dygtiggøres ift. at arbejde med natur og biodiversitet og rådgive bygherrer og samarbejdspartnere om at skabe plads til insekter, padder, krybdyr, fugle, smådyr, planter og svampe i vores projekter.

Undervisere og oplægsholdere

Morten DD Hansen (DD) er biolog, forfatter, selvstændig foredragsholder og en af Danmarks bedste naturformidlere. Han har medvirket i en lang række af radio- og natur-tv-programmer og er en efterspurgt rådgiver af kommuner, virksomheder og politikere. Når han ikke kører land og rige rundt og formidler og underviser, lusker han rundt i Danmarks natur og tæller bestande af dyr og planter. Hvis han da ikke ligger med hovedet på en græstue og drømmer om at være en fugl.

Anne Eskildsen (AE) er biolog og selvstændig naturrådgiver og har et hjerte, der banker for vild natur. I sit firma, Naturrådgiverne Eskildsen og Buur, arbejder hun med at rådgive virksomheder, myndigheder og private lodsejere, der har et ønske om at genfortrylle Danmarks natur. Det har hun faktisk skrevet en hel bog om! Anne har også en ph.d.-grad i dagsommerfugle og står blandt andet bag *Danmarks Dagsommerfugle*, et landsdækkende overvågningsprogram, hvor lokale natur-nørder hjælper med at tælle sommerfuglene, der hvor de bor. Selv holder Anne mest af den lille kommeladepande.

Lars Bruun (LB) er biolog, kratlusker og nørd, og efter 20 år som myndighed i Århus Amt og Syddjurs Kommune skiftede han i 2024 til rådgiverbranchen, hvor han i dag er Rambølls primære flagermusekspert. Det kan man ikke være uden at kende de små krapyler ordentligt, så Lars bruger flest mulige nætter med flagermusdetektor, natkikkert, kamera (og kaffe!).

Anna Tauby-Theill (ATT) er landskabsforvalter fra KU, botaniker og bilag IV-arts-nørd med særlig stor kærlighed til markfirben og padde. Hun brænder for at passe på naturen gennem sine projekter med naturgenopretning, naturpleje, erstatningsnatur og biodiversitetsstrategier m.m. og har snart 20 års erfaring med at kortlægge de danske naturtyper. Hver feltsæson byder på ca. 100 vandhulsregistreringer og 100 andre § 3-arealer samt undersøgelser for bilag IV-arter. Anna bruger sin store erfaring fra naturen i arbejdet med at skabe erstatningsnatur og erstatningshabitater for bilag IV-arter. Hun er ansat hos COWI som specialist og projektleder. De bedste arbejdsdage er dem i gummistøvler.

Lasse Werling (LW) er biolog, botaniker og har arbejdet med naturplanlægning, naturovervågning og naturformidling i amtligt og statsligt regi, samt mindre naturgenopretningsprojekter i Naturstyrelsen. Han er nu tilknyttet Nationalpark Mols Bjerge som konsulent og frivillig på konkrete naturforvaltningsprojekter bl.a. i samarbejde med Den Danske Naturfond. Desuden samarbejder han p.t. med Aarhus Kommune om at sikre og udvikle naturindholdet i kommunens skove og på nye naturområder syd for byen. Lasse er generelt optaget af – ikke bare at udvikle og beskytte vores natur – men også af at formidle og give indsigt i naturens fascinerende sammenhænge.

Lilli Gruwier (LG) er biolog med særligt fokus på biodiversitet og byplanlægning. Hun arbejder i krydsfeltet mellem natur og mennesker med en særlig interesse for den nære natur, vi møder i vores hverdag. Lilli er ansat hos COWI A/S som rådgiver inden for bynatur, hvor hun fungerer som bindeled mellem landskabsarkitektur og biologi, men hun er også forfatter med bl.a. bøgerne *Naturhaven* på Turbine Forlaget (2017) og *Vildskab i haven* på Politikens Forlag (2023). Privat bor hun på Syddjurs på en 14 hektar stor naturgrund med alt fra sandede stejle skrænter til våd eng og tæt granskov, hvor hun selv afprøver mange af bynatures "værktøjer" i praksis og følger udviklingen tæt.

Anders Bjørnlund (AB) Anders er uddannet anlægsgartner og jordbrugsteknolog. Han blev ansat som afdelingsleder i Buus A/S anlæg og entreprise i 1999, og indtrådte som partner i virksomheden 2013. Arbejdet består i dag primært af netværk, relationsbaseret salg, teknisk backup og udvikling. Anders er opvokset på landet og har siden barndommen haft naturen, og interessen for samme, helt tæt på.

Dag 1:

10:00 *Ankomst og indkvartering*

10:45 *Samling i haven, velkomst*

11:00 DANMARKS DAGSOMMERFUGLE – et termometer for naturens tilstand

De fleste kender citronsommerfugl og dagpåfugleøje, men vidste du, at der findes hele 65 forskellige arter af dagsommerfugle i Danmark? Dagsommerfuglene har deres helt egen fascinationskraft og kan blive en indgang til naturens forunderlige verden, hvis man er naturnybegynder - og en livslang passion, hvis man allerede er naturkender. Dagsommerfuglene har også utallige komplekse interaktioner med deres omgivelser, hvilket gør dem til et fintfølede 'termometer' for naturens tilstand. Vi får besøg af Anne Eskildsen, der bl.a. står bag overvågningsprogrammet Danmarks Dagsommerfugle. Anne vil lære os om de forskellige dagsommerfuglearter, der findes i den danske natur, og hvordan vi som mennesker kan indrette levesteder, der tilgodeser deres behov. (AE)

12:00 *Frokost*

13:00 Tur i bakkerne – ET MYLDER AF LIV

Hvorfor er der så uendeligt meget liv på Molslaboratoriet, og hvad har det ti år gamle rewilding-projektet betydet for naturen? Hvilken effekt har de store græssende dyr på landskabet, og hvad er egentlig forskellen på plejepersonale med og uden motor? Vi skal se en mosaik af forskellige naturtyper og tale om, hvad strukturer, variation, naturlige processer og forstyrrelser betyder ift. potentialet for at tiltrække arter – også til konstruerede projekter. Og så skal vi møde det mylder af liv, der lever i Molslaboratoriets smukke og varierede natur. (DD)

17:00 *Kaffe og kage i haven*

Pause

18:00 *Samling i haven, præsentationsrunde*

18:30 *Aftensmad*

19:30 Biologitime 1 – FASCINERENDE FLAGERMUS – biologi og lidt jura

Flagermus fylder mere og mere i anlægsprojekter og lokalplaner. Der er desværre meget langt fra beskyttelseskravet til vores vidensniveau, så i nogen projekter fylder flagermus meningsløst meget, mens de mangler helt i andre. Vi får besøg af Lars Bruun, der bruger det meste af sin arbejdstid på at vurdere projekters påvirkning af flagermus. En stor del af det er at faktisk få flagermusene skrevet ud af de projekter, hvor de slet ikke bliver påvirket, og det er spild af penge at undersøge dem. Det er en daglig spidsrod mellem nervøse bygherrer og usikre myndigheder, men det er en fornøjelse, for det er en rent biologfaglig diskussion, hvor fagligheden afgør sagen. Lars vil fortælle en smule om juraen og en masse om arternes biologi, for når man kender arterne, er det slet ikke så farligt med de flagermus.

20:15 *Pause*

20:30 Biologitime 2 KLASSISK NATURHISTORIE (DD)

Der er forskel på arter og artsgrupper. Nogle ved vi meget lidt om, og uanset hvilken snyltehveps vi finder, vil vi kun sjældent kunne udlede noget fra fundet. Andre artsgrupper er derimod særdeles velbeskrevne, og fund vil straks få biologen til at sige "her er noget, vi skal arbejde videre med". Vi går på datajagt efter pattedyr, fugle og insekter i bynaturen i Aarhus, Odense og København – arter, som enten er sjældne eller vildt gode indikatorer. (DD)

22:00 **Lyslokning ved væggen**

Det er maj måned og skumring og nætter er fyldt med insekter. Vi tænder lysvæggen og ser, hvem der kommer forbi. Er vi heldige, får vi besøg af nogle af mørkets skønheder som ugler, målere og spindere - og måske flagermus! **(DD)**

Dag 2:

06:15 **Tur i bakkerne – MORGENFUGLETUR!**

Det er tidlig morgen, og alle fugle i hele verden synger. Vi skal se, hvor mange vi (med lidt hjælp fra mobilen) kan identificere, og vi skal høre om de krav, som de forskellige arter stiller til deres landskab. Vi satser på skovsangere, rødryggede tornskader og et ordentligt læs spætter. **(DD)**

08:00 *Morgenmad*

Værelser ryddes

09:00 **BYNATUR VÆRKTØJSKASSEN – fra stram strategi til dynamisk drift**

Hvad er egentlig på spil, og hvad virker ift. biodiversitet, når vi skal arbejde med den nære bynatur i mindre projekter? Med udgangspunkt i en række konkrete cases dykker vi sammen med biolog og bynatur-rådgiver Lilli Gruwier ned i værktøjskassen med virkemidler og gennemgår centrale greb som plantevalg, strukturelementer, fokusarter og formidling. Vi ser også på, hvordan driften kan gribes an i praksis, så løsninger ikke blot etableres som en statisk størrelse, men udvikles gennem en aktiv og dynamisk driftstilgang, hvor naturen får mulighed for at forandre sig over tid. **(LG)**

10:00 *Pause*

10:15 **BYNATUR – ja tak! - Men helst med biologisk mening**

I Syddjurs Kommune er man lykkedes med at understøtte særlige og truede arter og naturtyper ved at samtænke bynaturprojekter med lokal biodiversitetsplanlægning. Men hvordan tackler man motivation og frivillighed hos private lodsejere fx ift. naturregistreringer? Hvad er mobil græsning? Og hvorfor kan en grøn korridor være en decideret barriere for nogle arter? Vi skal høre om Nationalpark Mols Bjerger og Syddjurs Kommunes arbejde med projektet *BiodiverCity*, en 12 km lang habitatkorridor igennem Ebeltøft by. **(LW)**

11:00 **ETABLERING AF ERSTATNINGSNATUR - Nyt Hospital Nordsjælland**

Ikke sjældent ligger eksisterende natur i vejen for bygge- og anlægsvisioner, og så kan der ansøges om dispensation for at nedlægge den mod at anlægge ny natur som erstatning. Men hvad er det, vi sætter i gang, når vi flytter rundt på arter og levesteder? Og hvordan sikrer man sig, at erstatningsnatur etableres med tilstrækkelig kvalitet? Vi får besøg af Anna Tauby-Theill, som vil fortælle om sine erfaringer fra Nyt Hospital Nordsjælland-byggeriet i Hillerød. Anna har som bygherrerådgiver været med til at etablere ny natur på området og følge dens udvikling gennem 7 år. Hun vil fortælle om arbejdet i de forskellige faser af byggeprojektet, hvordan erstatningsnatures udvikling skrider frem i projektet, men også om de situationer, hvor tingene ikke går helt som forventet. **(ATT)**

12:00 *Frokost*

13:00 **RÅJORD SOM VÆKSTMEDIE**

Kan man anlægge et landskabsprojekt uden at tilkøre så meget som et læs muld? Vi får besøg af Anders Bjørnlund fra Buus A/S, som vil fortælle om et landskabsprojekt i Lisbjerg anlagt i råjord. Hvorfor har Buus anbefalet bygherre at arbejde med den eksisterende jord fra byggegruben? Hvad var bygherres reaktion? Og ville Anders gøre det igen? **(AB)**

13:30 RESTNATUREN – den natur vi ikke havde regnet med

Noget af det mest fascinerende ved naturen er, at den nogle gange dukker op de mærkeligste steder. I haven kan der stå orkidéer, på baneterræner kan man finde en sjælden og unik steppeflora, i en tilfældig vejkant står der ulvefod, i lufthavnen flyver sjældne sommerfugle, og råstofgrave kan være deciderede hotspots for sjældne arter. Mellemrumsnaturen ligger i mellemrummene, både tidsligt og rumligt, men den har stor betydning, og vi bør naturligvis tænke den ind i planlægningen. **(DD)**

14:00 *Pause*

14:15 Tur i bakkerne – OPSAMLING

Vi strækker ben og går på jagt efter flere sjældne planter, insekter, interaktioner og eksemplariske fraegninger. Undervejs samler vi op på vigtige pointer fra de to kursusdage. Vi tager kaffen og kagen med! **(DD)**

16:15 Opsamling og tak for denne gang.

16:30 Afgang.

Ret til ændringer forbeholdes.

Vi glæder os til at se jer på Molslaboratoriet! ☺

Kursusudvikling:

Morten DD

Tine Gils

Biodiversitetskurser.dk

Kursusleder:

Tine Gils

Mobil: 2685 3000

Akademisk Arkitektforening

Åbenrå 34

1124 København K

Tlf. 3085 9000

mail@arkitektforeningen.dk

Læs mere om Molslaboratoriet her:

<https://vildmarken.dk/molslaboratoriet>